

illorum poena fundatur, tantum dicit, *beneficio ecclesiastico careant*, et ideo in rigore juris solum privandi sunt illis pensionibus, quæ veniunt appellatione beneficii ecclesiastici, ut sunt illæ quæ vel ob spiritualem titulum dantur; in aliis vero consulenda esset propria consuetudo in modo puniendi hoc delictum. Nam consuetudo illa, quæ circa clericos minores servatur, per se non satis est, nisi constet eandem ad clericos etiam in sacris derivatam esse. Verum est jam nunc quamlibet pensionem censi a modernis auctoribus dari spirituali titulo propter dictum onus recitandi Horas Virginis, ex quo fit jam comprehendi sub nomine beneficii.

23. Tertia poena, quæ propter hoc delictum imponitur, est irregularitas, ut sentiunt communiter supra citati auctores, pertinetque hæc irregularitas ad illam speciem bigamiæ, quæ similitudinaria dicitur, de qua, et de hoc casu in speciali in materia de irregularitate copiose disputatum est, tom. 5, in tertia parte, disp. 49, sect. 4. Atque huc etiam spectat, quod talis clericus deponi jubetur in cap. *Presbyter*, 28 d., de qua poena videri potest Abb., in cap. *At si clerici*, de Judiciis; et Bernard. Diaz, in Practic., capit. 74, alias 80, ubi tam ipse, quam Salzedo, alias explicant hujus delicti poenas, sed pro instituto nostro hæc sufficiunt.

24. *Hoc votum obligat ad perpetuam et integram castitatem.*—Clericus in sacris quando censeatur concubiniarius. — Tertio dicendum est obligare hoc votum castitatis ad servandam perpetuam et integram continentiam in omnibus actibus etiam alias jure naturæ prohibitis. Conclusio est certa, et ab omnibus sine dissensione recepta. Ratio autem est, quia hoc votum non est tantum non nubendi, sed est absolute et simpliciter votum continentiae, seu castitatis, ut constat ex omnibus auctoribus, et ex decretis Pontificum et Conciliorum supra adductis cum tota Patrum traditione, et ex communi sensu et consuetudine totius Ecclesiae, quæ est optima legum interpret. Votum autem continentiae non solum obligat ad abstinendum a matrimonio, sed etiam ab omni actu et desiderio libidinoso, et castitati contrario; ergo. Unde fit clericum fornicantem, vel simile crimen committentem, non solum intemperantiam, sed etiam sacrilegium committere, ut in superioribus satis explicatum est. Hinc clerici in sacris incontinentes specialibus poenis afficiuntur in jure. In quo tamen observandum est, jura ecclesiastica

præcipue punire clericos concubiniarios, vel poena irregularitatis, vel saltem poena suspensionis, vel propriae, vel quæ ad illam revoceatur. De qua poena late dictum est in materia de irregularitate, et de suspensionis censura, ubi etiam explicavimus quis proprie censeatur concubiniarius; non enim omnes, qui semel aut iterum, imo nec qui frequenter labitur cum diversis personis, concubiniarius dicitur, sed qui ad hunc turpem usum aliquam certam feminam destinatam, et speciali amicitiae fœdere conjunctam habet, et cum ea pravam consuetudinem exercet, ut latius dicto loco. Pro aliis vero singularibus delictis, quæ hunc statum pravum non includant, etiamsi gravissima sint, non invenio speciales poenas ecclesiastico jure impositas ipso facto incurrendas, præter eas quas in materia de irregularitate et suspensione declaravimus. Quomodo autem similia delicta in clericis punienda sint ab Ecclesiae pastoribus, explicant juris canonici interpretes, in cap. *Si clerici*, de Judiciis, et in cap. *Vestra*, et cap. *Quæsitum*, de Cohabit. cler. et mulier., et prosequuntur late Bernard. Diaz, et Salzedo in Practica criminali, a cap. 68 usque ad 86; et videri potest Gratianus, 81 d., cap. *Si quis clericus*, cum sequentibus.

25. *Debent vitare contubernia, et familiaritatem feminarum.*—Ad hujus denique obligationis integram observationem pertinet frequens ac diligens antiquorum canonum admonitio ac prohibitio, ut clerici vitent contubernia, et convictum seu familiaritatem feminarum. Sic Concilium Nicænum, can. 3, nulli clericorum ait licere habere secum mulierem extraneam. Quod etiam statuit Concilium Elibertinum, can. 27, et in Toletano II, cap. 3, Toletano IV, cap. 42, Hispalensi I, can. 3, et Concilio Gerandense, can. 7, quod specialiter loquitur de his clericis, qui sine conjugibus ordinantur. Item Concilium Illerdense, cap. 15, et Bracharense III, can. 5, ubi sola mater excipitur, ita ut nedum cum sororibus vel propinquis cohabitatio concedatur: *Ne licentia (inquit) sororum, vel propin quarum mulierum familiarior habeatur ad patrandum scelus.* Quod exemplum omnibus clericis dedisse Augustinum refert Possidonius, in vita ejus; *nam quæ cum sorore mea sunt* (dicebat ille), *sorores meæ non sunt.* Cujus sententiæ meminit etiam Gregorius, lib. 7, epist. 39, addens: *Docti ergo viri cautela magna debet esse nobis instructio.* Et multa alia de hac re congerit decreta Gratianus, d. 81, a cap. *Clericus*, 20, usque ad finem; in quibus non solum cohabi-

tatio, sed etiam omnis nimia vel suspecta familiaritas et confabulatio cum feminis, clericis prohibetur; et specialiter Lucius Papa (ut Gratianus refert) vel potius Clemens, epist. 2: *Clericus (inquit) ad feminae tabernaculum solus non accedat, sine majoris natu sacerdotis jussione; nec presbyter solus cum sola adjungatur, sed duobus adhibitis testibus visitet infirmam, nec solus cum sola femina fabulas miscet.* Unde etiam in Concilio Matisconensi I, can. 3, cautum est, *ut nulla mulier in cubiculo Episcopi, absque duobus Presbyteris, aut certe diaconis ingredi permittatur.* Et e converso in Concilio Epauensi, can. 20, tam Episcopis quam Presbyteris, etc., ad feminas prohibetur accessus, nisi cum Presbyterorum aut clericorum testimonio. Concilium autem Terraccon., c. 4, non solum de Clericis, sed etiam de monachis et religiosis, nec de quibuscumque feminis, sed etiam de sanguine proximis ita statuit: Cum ad earum visitationem pergunt, testem solatii sui fide et ætate probatum adhibeant secum.

26. *Quas poenas incurrant transgressores.*—Præterea non solum canones Ecclesiastici, sed etiam leges civiles hoc ipsum comprobant, ut in superioribus citatum est ex Justiniano, in Authent. de Sanctissimis Episcop., et idem habent leges Hispaniæ, part. 1, tit. 6, lib. 37 et sequentibus. Per extraneas autem mulieres intelligunt hæc jura omnes illas, quæ non sunt sanguine conjunctæ in aliquo gradu ex ibi annumeratis; sed quia in hoc invenitur aliqua varietas, nam quædam jura excipiunt matrem solam, et aviam, quam excludi verisimile non est; alia addunt propriam filiam virginem, ex priori scilicet matrimonio habitam, ut patet ex dict. can. Concilii Elibertini, quod etiam requirit ut sit dicata Deo. Item solent aliquando excipere sororem, amitam, et materteram, ac denique aliquando omnes in secundo gradu consanguinitatis conjunctas; ideo in hoc standum est illi generali regulæ, ut omnes illæ prohibita intelligantur, de quibus possit haberi suspicio; hanc enim regulam revocatis prioribus canonibus amplectitur Gregorius IX, in cap. 1, de Cohabit. cler. et mulier. et Innoc. III, in cap. penult., eod. tit., ac tandem Concilium Tridentinum, sess. 25, cap. 14, de Reformatione. Quæ autem hujusmodi sint, prælatorum judicio definiendum est. Poenæ autem, quæ propter transgressionem aliquam, vel scandalum, in hac parte dantur, plures imponuntur in prædictis decretis, quæ a Concilio Tridentino revocantur, et

aliæ adduntur; omnes tamen sunt ab Episcopis ferendæ, et ipso facto non incurruntur, una excepta, quam Concilium addidit, scilicet, *ut si a superioribus moniti ab eis se non abstinerint, tertia parte fructuum, obventio-num, ac proventuum beneficiorum suorum quorumcumque et pensionum ipso facto sint privati.* Probabile autem est necessariam esse sententiam declaratoriam, ut eam restituere teneantur; nam ibidem subditur, arbitrio Episcopi applicandam esse fabricæ ecclesiæ, aut alteri pio loco. Ipsi autem Episcopo loco hujus poenæ imponitur suspensio ipso facto, si, a Synodo provinciali admonitus, ab hujusmodi crimine non abstinerit; quam censuram, tom. 5, in 3 part., disput. 31, sect. 4, declaravimus.

CAPUT XIX.

AN QUID OBLIGETUR, VEL QUOMODO PECCET CLERICUS QUI POST MATRIMONIUM IN SACRIS ORDINATUS EST VIVENTE UXORE.

1. *Que requirantur, ut licite ordinetur.*—Duobus modis fieri potest hujusmodi ordinatio, scilicet, licite et illicite; hoc enim nec intrinsece malum est, nec jure divino prohibitum, ut est de fide certum ex Paulo, 1 ad Tim. 3, et ad Tit. 1, et ex aliis supra adductis, cap. 1 et 2. Neque etiam Ecclesia ita hoc absolute prohibuit, quin servatis debitis circumstantiis eodem jure ecclesiastico declaratis licite fieri possit. Primo ergo, ut hoc licite fiat, necessarium est ut ex tali matrimonio irregularitas bigamiæ non sit contracta, nam tunc constat, etiam mortua uxore ordines suscipere non posse, nedum ipsa vivente. Quibus autem in casibus talis bigamia vera et interpretativa incurrat, tom. 5, in 3 part., disp. 49, late tractavimus. Secundo, requiritur ut ex consensu uxoris ordo suscipiatur, quod jam antiqui canones sepe admonuerunt, ut supra vidimus; exigit enim hoc justitiæ ratio, et votum emittendum in ipsa ordinatione, in Ecclesia Latina, in qua clericis in sacris usus propriae uxoris prohibitus est, et absolutum votum castitatis emittitur, ad quam non potest conjugatus integre obligari sine licentia uxoris, neque etiamsi id facere tentet, id poterit licite observare.

2. *Excipiuntur duo casus, in quibus invita uxore quis ordinari potest.*—Ex hac vero ratione intelligitur ab hoc onere eximi conjugatum, qui alio titulo vel liberatus est ab

obligatione reddendi debitum, vel a vinculo etiam matrimonii alia via liberari potest et vult. Exemplum prioris partis est, quando jure, et auctoritate judicis ecclesiastici factum est perpetuum divortium, argument. cap. *Agathosa*, 27, q. 2, ubi in casu adulterii ab uxore commissi, propter quod licet viro uxorem perpetuo dimittere quoad torum, ait Gregorius licitum esse eidem viro solemne votum in religione profiteri invita uxore; ergo a fortiori idem dicendum est de voto solemniori ordinis sacri, quia nec per tale votum fit aliqua injuria uxori, et alioquin votum ipsum omni ex parte servari potest, cum jam non sit ulla obligatio reddendi debitum conjugale; neque in tali viro est aliquid aliud quod cum ordine sacro repugnet, cum maritalem vitam cum uxore agere non teneatur. Et ita indicat Sylvest., verb. *Divortium*, q. 13 et 16, his adjunctis quæ tradit verbo *Matrimonium*, 8, q. 12, dict. 4. Clarius Soto, in 4, d. 38, q. 1, art. 2; Palacios, d. 37, disp. 2.

3. Exemplum alterius partis est, si matrimonium nondum est consummatum, et aliquis ad hoc sumit ordines, ut religionem ingrediatur, quia ad hoc habet jus et facultatem ab Ecclesia, et illo modo potest liberari omnino ab onere matrimonii, et solemne castitatis votum integre servare. In eo autem casu tenebitur post ordinationem non solum religionem ingredi, sed etiam illam profiteri, quia, ut licite talem statum assumat, et votum illi annexum emittat, necessarium est ut sub hac intentione id faciat, ut superius tactum est, quia jam non potest alio modo voto, et statui per ordinationem assumpto, satisfacere; sicut etiam diximus in alio casu, quando, e converso, contingit ut aliquis post castitatis votum matrimonium ratum contrahat, necessarium esse ut habeat intentionem se obligandi ad religionem. Sicut autem ibi diximus factum illud moraliter esse periculis expositum, et ideo quoad fieri possit vitandum esse, et non nisi magna ex causa, multisque observatis circumstantiis esse faciendum, ita etiam in presenti dicimus, qui matrimonium ratum contraxit, si uxore invita ordinari velit, et matrimonium non consummare, debere prius, regulariter loquendo, religionem ingredi, et in ea profiteri. Supponimus enim per sacram ordinationem non dissolvi matrimonium ratum, juxta Extravag. *Antiquæ*, Joan. XXII, de Voto; ordinari vero animo retinendi semper vinculum matrimonii, licite fieri non potest, quia si id fiat animo consummandi ma-

trimonium, est contra votum castitatis; si vero fiat animo non consummandi, est contra justitiam, ut statim dicemus; ut ergo tale votum fiat licite, necesse est ut tale matrimonium dissolvatur; ergo moraliter etiam necessarium est ut talis dissolutio antecedat, quod fit per professionem; nam si antecedat ordinatio, periculum esse potest vel alicujus impedimenti, ob quod non possit religionem profiteri, vel alicujus mutabilitatis, ob quam a proposito desistat, et matrimonium consummet, atque ita non solum votum violet, sed etiam perpetuo inhabilis reddatur ad usum sacri ordinis suscepti, et ad integram observantiam castitatis. Nihilominus tamen non censeo intrinsece malum ordinari prius cum prædicta intentione ingrediendi religionem, si et moralis necessitas occurrat immutandi hunc ordinem, quod non repugnat, et considerata conditione personæ nullum sit periculum, sed moralis certitudo profitendi religionem, quod juxta dicta in loco proxime citato explicandum et probandum est.

4. *Objectio.* — *Responsio.* — Objici vero potest, nam, esto hoc non sit ex natura sua intrinsece malum, videtur esse per canones prohibendum, c. *Conjugatus*, de Convers. conjug.: *Nullus conjugatorum*, ait, *est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profertente fuerit absolutus.* Respondeo hanc legem et similes esse intelligendas in rigore post matrimonium consummatum, nam, generaliter loquendo, dictum est in cap. ult., de Tempor. ordin., in 6, non esse ordinationem tribuendam *conjugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoveri, prout est a sacris canonibus definitum.* Ubi prior pars posita est propter conjugatum per solum matrimonium ratum, posterior vero propter eum qui jam matrimonium consummavit, et ideo in illo specialiter addita est illa correctio, *secundum sacros canones*, quia illi non absolute licet ordinari, sed observatis circumstantiis indicatis in d. cap. *Conjugatus*, ingredienti autem religionem simpliciter licet. Expendo autem textum illum non dixisse, *religionem ingresso, aut professo, sed volenti ingredi*, quæ verba in rigore illum comprehendunt, qui habet intentionem ingrediendi religionem. Verum est textum illum loqui de prima tonsura, quæ facilius dari potest hujusmodi conjugato cum solo proposito religionis ante executionem ejus; tamen licet de superioribus ordinibus non ita expresse id concedatur, neque etiam prohibetur, sed potius permitti vi-

detur. Quia vero res est gravis et publica, in qua necesse est Ecclesiæ satisfacere, ideo existimo necessariam esse Episcopi scientiam et approbationem.

5. *Dubitatio, an sufficiat profiteri castitatem simplicem, an requiratur solemne in religione profiteri.* — Tertio, præter consensum uxoris, necessarium est ut ipsa etiam continentiam profiteatur; ita est expresse statutum in d. cap. *Conjugatus*. Habet tamen dubium imprimis, de qua professione castitatis intelligendum id sit, an, scilicet, sufficiat votum simplex, vel necessarium sit religionem ingredi. Et est ratio dubitandi, quia verba illa indifferentia sunt ad utrumque votum; ergo non est, cur ad majus seu rigorosius votum limitetur. In contrarium autem est, quia regulariter non potest vir profiteri religionem etiam ex consensu uxoris, nisi ipsa etiam religionem ingrediatur, cap. *ad Apostolicam*, et cap. *Uxoratus*, et cap. *Cum sis*, de Convers. conjug., ubi solum excipitur casus, quando uxor ita est senex et sterilis, ut sine suspitione possit in seculo manere. Et tunc etiam ab ea exigitur ut castitatem promittat.

6. *Prima sententia asserit sufficere votum simplex.* — Propter has rationes Doctores divisi sunt, nam quod sufficiat votum simplex, tenet gloss., in cap. *Quia sunt*, verb. *Nec religiosam*, d. 28, quæ citat c. *Episcopus*, d. 77, ubi Concilium Agathen. sic habet: *Si conjugati juvenes consenserint ordinari, uxorum voluntas cubiculo religione promissa ordinentur.* Ubi glossa exponit, *religione*, id est, castitate, et videtur expositio textui consentanea, et c. *Seriatim*, d. 32. Eandem opinionem insinuat Angel., verb. *Matrimonium*, 4, num. 8, ubi nec votum continentiam requirere videtur, sed intelligi debet de solemniori, quia statim requirit votum absolute. Idem significat Abbas antiquus, in cap. *Ex publico*, de Convers. conjug., ubi apparentem rationem differentiam assignat inter casum religionis et sacri ordinis; nam vir religiosus factus non tenetur amplius curam uxoris habere, nec illi providere, aut illam corrigere, et ideo merito providit Ecclesia, ut ipsa etiam religionem ingrederetur; vir autem manens in seculo ordinatus in sacris tenetur curam habere uxoris, et illam corrigere, si necesse sit, et illi etiam providere, ut supra explicuimus, can. 5, alias 6 Apostolorum; et colligitur etiam ex Concilio Toletan. I, c. 7, habetur in c. *Placuit*, 33, q. 2, et ex c. *Omnino*, d. 31, et ideo ad suscipiendum ordinem

sacrum, non cum tanto rigore postulatur ut uxor seculum deserat. Præterea potest pro hac parte sumi argumentum ab speciali, ex c. *Sane*, de Convers. conjug., ubi idem Alexander III specialiter statuit, *ut conjugatus Episcopus non ordinetur, nisi uxor prius professa continentiam sacrum sibi velamen imponat, et religiosam vestem assumat.* Cum ergo in Episcopo post professionem specialiter declaret illam professionem futuram esse in statu religionis, signum est in aliis ordinibus sacris infra episcopatum hoc non requiri, sed quamcumque professionem castitatis sufficere. Denique addi potest congruentia ex illo textu in integra, et ex d. cap. *ad Apostolicam*; nam, quia vir et uxor per copulam efficiuntur una caro, ideo (inquiunt illa jura) non potest una pars converti, nisi alia convertatur; ergo quando vir ita convertitur ut religiosus fiat, merito postulatur in uxore similis conversio ad religionem; vel etiam quia Episcopatus est status perfectionis, merito quando vir fit Episcopus, petitur ut uxor statum perfectionis assumat, quem potest; si ergo vir in seculo maneat, et sine statu perfectionis, cum solo voto castitatis, ut contingit etiam in Sacerdote, et infra, non est cur ab uxore postuletur ut seculum dimittat, sed satis erit illi per simplex votum continentiam se Deo dicare. Sicut etiam communi consensu absque ordinatione sacra possunt separari, et simplex votum castitatis emittere, cap. *Quod Deo*, 33, q. 5. Nam quod ad votum viri ordo sacer accedat, parum videtur referre, quia non propterea aut periculum uxoris majus est, aut necessaria est major obligatio castitatis.

7. *Secunda sententia asserit uxorem debere religionem ingredi.* — Alii vero auctores censent votum solemne sacri ordinis æquiparandum esse in hoc voto solemniori religionis; atque ita d. c. *Conjugatus* interpretandum esse juxta alia jura, quæ de religiosis loquuntur, scilicet, ut vir possit ad sacros ordines assumi, necessarium esse uxorem religionem ingredi, vel sit adeo senex, ut sine suspitione possit in seculo manere et castitatem profiteri. Pro hac opinione citatur gloss., in d. c. *Conjugatus*. Sed illa quamvis pro utraque parte rem disputet, nihil satis definit, et in rigore potius in priorem sententiam inclinare videtur. Teneant vero hanc opinionem Hostiens., Panorm. et alii ibi, et Calder., in c. *Ex parte*, eod. tit. Abbas etiam, in cap. 1, eodem tit.; Covar., in 4, 2 p., c. 6, § 3, numero 3; Sylvest., verb. *Matrimonium*, 8, q. 12, d. 4; Soto, d. 38, q.

4, art. 2, et 27 d., q. 2, art. 5; indicat Palacios in d. 23, disp. 5, circa 3 conclus., qui tamen videtur requirere ut ambo ingrediantur religionem, quod non est necessarium, ut per se constat. Fundamentum hujus sententiæ sumitur ex prædictis juribus, nam, licet illud c. *Conjugatus* absolute requirat professionem castitatis, eam tamen intelligendam relinquit secundum ordinariam juris dispositionem, quæ in aliis decretis satis explicata est. Quod autem illa loquantur de illo casu, in quo vir religionem ingreditur, materiale quid est, nam in utroque casu est eadem ratio, et necessitas postulandi in uxore professionem castitatis. Imo in casu ordinationis sacræ videtur esse major necessitas, ut uxor in posterum secura sit, non solum ab aliis, sed etiam ab ipsomet viro, qui ad illam in seculo manentem posset facilius accedere, et difficilius ab illa posset repelli. De quo legi potest notabile exemplum apud Gregorium Turonens., lib. 1 Historiæ Francor., cap. 44.

8. Et ideo differentiæ assignatæ ab antiquo Abbate non satisfaciunt; quibus addere possumus voluisse forte jura liberare virum ordinandum sacerdotem hoc onere zelandi, et custodiendi castitatem uxoris suæ, quod sine dubio esset gravissimum, multumque posset illum distrahere a sacro ministerio, si uxor relinqueretur juvenis, et in seculo. Nam, licet aliquando talis possit esse persona, ut etiam in ea ætate omnem excludat suspicionem propter morum probitatem, et alias circumstantias, tamen res hæc incerta est et lubrica, multoque magis perseverantia in illa, et ideo jura noluerunt hoc arbitrio uniuscujusque relinquere, sed generalem regulam instituerunt, solumque exceperunt casum in quo ipsa ætas omnem excludit suspicionem, et tunc etiam voluerunt emitti votum castitatis a conjuge, ut uterque conjux consecratur Deo. Quæ exceptio etiam habet locum, quando vir religionem ingreditur, quia secluso periculo incontinentiæ quoad hoc jura non discernunt in hoc quod professio fiat per votum simplex vel solemne castitatis; periculum autem solum ex ætate imminet. Tantum in Episcopo propter ejus dignitatem non admittunt illam exceptionem, sed volunt uxorem ingredi religionem, ejusdemque ætatis sit, et hæc est specialitas quæ fit in Episcopo, ut Angelus, et Covar., et alii notarunt.

9. Inter has ergo sententias, hæc posterior mihi vera videtur; est enim multum consentanea rationi, et optimæ providentiæ, nihil-

que discedit a rigore juris, sed optime illud explicat, et satisfacit omnibus difficultatibus in contrarium, ut ex dictis in ejus confirmationem satis constat. Quibus addo, ex d. cap. *Conjugatus*, hanc sententiam sufficienter probari, si totum illud, prout in integra lectione continetur, inspiciatur; ita ergo habetur textus ille in Concilio Later., sub Alex. III, p. 5, c. 6, et apud Antonium, Augustinum, collect. 1, t. 28, c. 5: *Conjugatus in vel ad monasterium converti desiderans, suscipi prohibetur, nisi uxor illius similiter convertatur, nam dum unum utrorumque corpus post conjugii copulationem sit factum, incongruum est partem converti, et partem in seculo remanere, nec recipitur a Deo illius viri conversio, cujus sequitur conjugalis fœderis prostitutio. Cum igitur senatus sanctorum clericorum longe præemineat cœli monachorum, ita, ut aliquando bonus monachus via bonum clericum faciat, nullus conjugatorum est ad sacros ordines promovendus, nisi ab uxore continentiam profitente fuerit absolutus.* Ex quo toto contextu manifestum est eandem conversionem uxoris requiri, ut vir possit in sacris ordinari, quæ requiritur ut monachus fieri possit, et in jure duo æquiparari, imo quasi a minori, seu a fortiori a monachatu ad clericatum argumentum sumi. Quando ergo hæc tria, quæ explicata sunt, concurrunt, licite ordo sacer suscipitur a conjugato, et consequenter licite etiam solemne votum castitatis emittitur; deficiente autem aliquo ex dictis, utrumque illicite fit. In utroque autem modo obligatio voti contrahitur, non tamen omnino eadem, quod superest explicandum.

10. *Conjugatus licite in sacris ordinatus ad eandem omnino castitatem tenetur, ac si ante matrimonium ordinatus fuisset.*—Primo ergo, quando conjugatus licite ordinatur in sacris, eodem prorsus modo, et cum eisdem effectibus obligatur voto castitatis, ac si ante matrimonium ordinatus fuisset. Probat, quia imprimis per talem ordinationem fit inhabilis ad matrimonium; nam, licet vivente uxore esset inhabilis ad ducendam aliam, tamen per ordinationem novo titulo inhabilis fit, propter quod etiam mortua uxore aliam ducere non poterit, vel si prius matrimonium tantum fuerat ratum, et non consummatum, et ideo contingat vinculum ipsum dissolvi per professionem uxoris in religione approbata, nihilominus ipse non poterit valide matrimonium contrahere. Deinde tenetur integram continentiam servare non solum cum omnibus aliis, sed etiam cum ipsa uxore, nec tantum non pe-

tendo, sed etiam non reddendo debitum, etiamsi illa petat, ut statim dicitur; ergo habet omnem obligationem, quam haberet, si ante matrimonium simile votum emisisset. Ratio autem est quia in re idem est votum, et nihil est quod impediatur perfectam ejus obligationem, cum licite factum sit, et uxor renuntiaverit juri suo, quam renuntiationem vir acceptavit, et voto firmavit, imo et Ecclesia illam probavit, et prohibitionem suam irrevocabilem fecit; ergo tale votum absolute obligat ad omnem castitatem, et ad negandum debitum, quantumvis uxor petat.

11. *Dubitatio, an possit cohabitare cum uxore, secluso toro.*—Solum potest dubitari an liceat hujusmodi clericum cohabitare cum uxore, et uti omni ejus ministerio, tanquam sorore, secluso toro. Nam in cap. *Volumus*, 81 d., Gregorius Papa permittit hujusmodi cohabitationem cum uxore, quæ caste (inquit) regenda est. Et in Concilio Agathensi, can. 16, et in Lateran., sub Alexandro III, p. 5, c. 7, solum dicitur, *sequestrato mansionis cubiculo*, quod recte stare potest cum cohabitatione in eadem domo, ut advertit gloss., in c. *Episcopus*, 77 d. Quapropter non videtur habere locum responsio, seu resolutio eorum, qui dicunt, quando uxor est senex, posse sacerdotem habitare cum illa, quia nullum est periculum, nec suspicio, secus vero esse quando uxor est juvenis, propter contrariam rationem. Quod sentit glossa in d. c. *Volumus*, et Panorm. in d. c. *Conjugatus*, n. 5; hæc, inquam, responsio locum non habet juxta dicta jura, quia c. *Episcopus*, seu Concilium Agathense, loquitur expresse de juvenibus, et Gregorius, in d. c. *Volumus*, indifferenter loquitur, et æquiparat uxorem sorori; soror autem, etiamsi esset juvenis, domi poterat retineri. Ego censeo quæstionem hanc vix hoc tempore habere locum, si jura serventur, et considerentur quæ diximus. Quia, si uxor sexagenaria non sit, et extra omne periculum et suspicionem, profiteri debet religionem ut maritus ordinetur, quare jam cohabitare non poterunt; si autem jam uxor sit senex, et extra omnem suspicionem, tunc profecto non videtur dubium quin possit cohabitare cum illa, juxta regulam superius positam in fine capituli præcedentis. Sed, licet hoc in rigore verum sit, optimum tamen consilium est ab hujusmodi cohabitatione abstinere, tum propter exemplum, tum propter quaecumque periculum, etiam levioris incendii vel libidinis. De quo videri potest exemplum optimum apud Gregorium, lib. Dialogor., cap. 11.

12. *Difficultas, quale peccatum sit, et quam pœnam incurrat, si cognoscat uxorem.*—Tandem inquiri hic potest, quale peccatum sit si hujusmodi clericus sic ordinatus in sacris uxorem suam cognoscat, et quam pœnam propterea incurrat. Circa priorem partem, distinguendum est an matrimonium, quod præcesserit, fuerit ratum tantum, vel etiam consummatum. Et si prioris generis fuit, considerandum etiam est an fuerit jam solutum quoad vinculum per solemnem professionem uxoris, necne; nam si jam fuit solutum, perinde se habet ac si non præcessisset, unde perinde peccat ac si cum quacumque alia moniali peccaret, nam circumstantia illa, quæ præcessit, nec augere videtur, nec minuere notabiliter delictum. Si autem uxor nondum religionem professa est, committitur quidem sacrilegium, vel ratione voti proprii, vel etiam ratione voti simplicis, si ab uxore jam emissum est; propria autem malitia fornicationis ibi locum non habet, quia cum vinculum non sit solutum, accessus ille non est ad non suam. Et ita colligitur ex cap. *Litteras*, de Filiis Presbyt. Unde fit ut filii ex tali matrimonio nati in rigore, seu ex natura rei, ut sic dicam, non sint illegitimi. An vero secundum canonicum jus tanquam illegitimi habeantur quoad irregularitatem ad ordines suscipiendos, tractatur a Doctoribus, in dict. cap. *Litteras*, et in materia de irregularitate satis de hoc diximus. Et quoad hanc partem idem judicium est quando matrimonium, ante ordinationem, non solum ratum, sed etiam consummatum fuit. Solum est differentia, quia tunc, quamvis uxor religionem fuerit professa, semper vinculum matrimonii integrum manet, ideoque intra latitudinem intemperantiæ non habet eandem rationem malitiæ, multum tamen crescit in malitia sacrilegii ob circumstantiam utriusque personæ Deo consecratæ, et specialiter desponsatæ. Quoad alteram vero partem de pœna, nullam invenio quæ ipso jure incurratur; tamen, si uxor monialis jam effecta sit, deponendus erit ipse maritus, non minus quam quilibet alius sacerdos ad illam accedens; si autem adhuc sit secularis cum simpliciter voto castitatis, non invenio certam pœnam; sed arbitrio judicis erit puniendus, tanquam is qui gravem incestum, vel potius sacrilegium committit. De quo videri potest Bern. Diaz, in Pract., c. 81, 84 et 87.

13. *Qui sine consensu uxoris illicitè ordinatur, ad totam castitatem obligatur, nisi ad reddendum debitum petenti.*—Secundo dicen-

dum est, eum, qui illicite et sine consensu uxoris sacrum ordinem suscepit, quamvis graviter peccet in eo facto, nihilominus ad continentiam integre servandam obligari, præterquam ad non reddendum debitum uxori petenti. Tota assertio certa est, et communis. Ratio autem primæ partis est, quia, licet Ecclesia prohibeat talem ordinationem, nihilominus, quia irritare illam non potest, sed facta tenet, merito vult ut talis persona, quantum juste potest, ad continentiam obligata maneat: potest autem in omnibus, præterquam in negatione debiti, et ideo ad omnia obligatur. Itaque et inhabilis redditur ad matrimonium, etiam mortua uxore, et ab omni actu turpi specialiter est prohibitus, et a suamet uxore conjugale debitum petere non potest, nam ad hoc se potuit obligare. Et hinc probata manet altera pars, de qua videri possunt Palud., in 4, dist. 37, q. 1, art. 1; et Soto, d. 38, q. 1, art. 1; Sylvest. et Angelus, locis citatis; Covar. supra, et alii Canonistæ, in cap. 2 de Cleric. conjug., argum. cap. *Quidam*, de Convers. conjug., et expressius in Extravag. *Antiquæ*, ex qua habetur clericum in eo casu licite reddere debitum, etiamsi matrimonium prius tantum esset ratum, quia non fuit per ordinationem solutum. Ratio autem est, quia uxor sine culpa vel voluntate sua non debet suo jure privari. In eo autem casu sic ordinatus suspensus manet, vel potius irregularis, ut habetur expresse in dict. Extravag. *Antiquæ*, de Voto, quæ prohibitio videtur imposita et in pœnam prioris delicti suscipiendi ordinem sacrum indebito modo, et propter decentiam sacri ministerii, quod in Ecclesia Latina non conceditur ei, qui ex necessitate, vel debito, conjugii usum habere cogitur. De Græcis vero alia ratio esset, juxta superius dicta, et juxta cap. *Olim*, de Cler. conjug., ubi videri potest Panormitanus. An vero præter dictam irregularitatem alias pœnas incurrat conjugatus hoc modo suscipiens ordines, tractat Simanc., de Cathol. instit., tit. 40, num. 14; et Salzedo ad Bernard., in Practica, cap. 80, lit. B, et resolutio est ipso facto nullam aliam incurrere, posse tamen per ecclesiasticos judices imponi, et existimo futuram esse arbitrariam, quia in jure nulla specialis designata est.

14. Sed quid si vir accepit ordinem, sciente uxore et non reclamante, quamvis expresse non consenserit? numquid tunc cogendus est debitum reddere, vel ita est de illo judicandum, ac si uxor consensisset, quia tacite id

fecisse videtur? Circa hoc Paludanus, dict. art. 1, concl. 3, dicit in eo casu uxorem obligari ad continentiam, quia non contradixit; in quo significat virum non obligari ad reddendum debitum. Addit tamen in eo casu non esse obligandam uxorem ad vovendum continentiam, quia vovere non est res præcepti, sed consilii. Alii vero opinantur in eo casu teneri ad vovendam castitatem, et cogi posse. Quia, ex quo obligatur ad servandam castitatem, consequenter obligatur ad servandam illam juxta modum ab Ecclesia præscriptum, nam ex eodem Ecclesiæ præcepto utraque oritur obligatio; Ecclesia vero præcipit uxorem servare castitatem vovendo illam.

15. *Dubitatio, an teneatur reddere debitum, si uxor sciens non reclamavit.* — Ego vero existimo in eo casu ad neutrum teneri. Et imprimis, si ad servandam castitatem non tenetur, clarum est neque ad vovendum teneri, quia non est unde talis obligatio nascatur, cum, per se loquendo, tale votum præcipi non possit. Quod autem etiam ad castitatem servandam non sit uxor obligata, probatur, quia in eo casu potest repetere virum suum, et ab illo exigere debitum. Quod tenet expresse Angelus, verb. *Matrimonium*, 4, num. 12; et Sylvest. *Matrimonium*, 8, q. 12, dict. 4; citant cap. *Consuluit*, de Convers. conjug., ex quo id elici potest juxta quemdam intellectum illius textus satis receptum; nam in eo non exprimitur quomodo uxor consenserit religiosæ professioni sui viri, de qua ibi sermo est; tamen, quia dubitatio, quæ ibi proponitur Pontifici, solum fuit an, mortua uxore, potuerit vir, religione dimissa, aliam ducere, ideo supponi videtur vivente priori uxore potuisse ab ipsa revocari; ea vero dissimulante, permissum esse in religione manere. Juxta hunc ergo probabilem sensum, recte colligitur ex illo textu, etiamsi uxor sciverit, et non contradixerit professioni viri, nihilominus non cogi ad castitatem servandam, sed posse virum suum petere; ergo idem dicendum est in nostro casu, quia, ut probatum est, votum religionis et sacri ordinis, quoad hoc, æquiparantur. Alia vero sunt jura, quæ a fortiori hoc clarius probant, quæ statim adducam.

16. Ratio vero reddi potest, quia, licet uxor taceat, non propterea consentire videtur. Et quidem si fortasse ex timore vel ignorantia ita se gerat, res est manifesta, quia hæc causant involuntarium, et patet a fortiori ex cap. *Accedens*, et cap. *Veniens*, de Convers. conjug. Verumtamen, etiamsi propter negligentiam,

vel quæcumque humanam rationem contradicere omittat, non propterea censetur consentire; quia nec res est sibi favorabilis, neque aliquo speciali jure contradicere tenetur; eum autem regula juris 43, in 6, dicit: *Qui tacet, consentire videtur*, oportet ut alterutra ex dictis conditionibus intercedat, quia cum illa voluntas tantum sit præsumpta et interpretativa, fundari debet vel in eo quod res est favorabilis, quia unusquisque præsumitur velle commodum suum, vel in obligatione contradicendi, si non consentit, quia tunc vel qui non resistit cum teneatur et possit, indirecte censetur velle et consentire; vel si consentiendo evitat culpam, eo ipso præsumitur non male agere, sed consentire. At in præsentī nullus est favor, ut per se constat; neque etiam ostendi potest lex canonica quæ obliget uxorem ad contradicendum expresse in eo casu; ergo non est cur censeatur consentire, ex eo solum quod non contradicit, sed solum non se defendere, licet patiatur injuriam; sicut enim in regula juris 44, in 6, dicitur: *Qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur*. Si autem uxor tunc non consensit ordinationi mariti, non est unde possit ad continentiam obligari. Quare in eo etiam casu existimo manere sic ordinatum irregularem ex tali facto, quia illicita fuit talis ordinatione sine consensu uxoris, cui talis irregularitas annexa est in d. Extravag. *Antiquæ*.

17. Adde vero præterea, licet uxor expresse consentiat, si non id faciat profitendo, seu vovendo castitatem, non teneri postea ad castitatem servandam, neque ad id cogi posse, sed si suum virum repetat, non esse illi negandum. Hoc colligo ex cap. 1 de Convers. conjugat., ubi casus est de viro profitente religionem de licentia uxoris, quæ castitatem non vovit, et quaeritur an ille possit revocari ad torum uxoris, vel illa cogenda sit castitatem servare. Respondet Pontifex, si uxor non promiserit castitatem, virum posse, et debere illi restitui. Intellegit autem, *nisi promiserit*, id est, si promittere noluerit, unde in ipso Concilio Lateranensi, sub Alexandro III, part. 5, cap. 4, additur: *Verumtamen uxor commonenda est, et propius exhortanda, ut ad religionem transeat, et castitatem servare promittat*. Ergo non est hoc opus necessitatis, sed consilii et admonitionis. Idem colligitur a contrario sensu ex cap. *Veniens*, cod. tit., quod etiam loquitur in casu professionis; sed jam sæpe dictum est, hæc duo æquiparari in jure, quantum ad præsens attinet. Ratio vero reddi potest, quia, eo

ipso quod conversio, vel ordinatione viri facta est sine voto uxoris, non est facta secundum formam et modum sacris canonibus præscriptum, et ideo et illicite facta est, et non obligat uxorem ad perpetuam castitatem, quia Ecclesia non vult illam obligare, nisi per voluntariam promissionem ejus, ut ex dictis juribus manifestum est. Hanc vero partem limitant Angelus et Sylvester supra, cum Panormitano, ut procedat, quando uxor, quæ dedit licentiam, ignorabat jus; nam si illud sciebat, inquit, dando licentiam censetur vovere. Sed hoc non probo, tum quia jus in hoc non distinguit; cur ergo nos distinguemus, aut præsumemus quod ipsum non præsumit? tum etiam, quia si sciat integrum jus, hoc ipso sciet jus ipsum eam non obligare, nisi expresse promittat, et ideo potius præsumetur dare licentiam non vovendi, quia non vult se obligare; sed de hoc plura infra tractando de professione religionis.

CAPUT XX.

UTRUM IN VOTUM ORDINIS SACRI CADERE POSSIT DISPENSATIO.

1. *Opinio negans posse dispensari quoad matrimonium contrahendum.* — Auctores, qui dixerunt castitatem seu coelibatum jure divino esse annexum sacro ordini, consequenter negarunt esse in Ecclesia, etiam in Summo Pontifice, potestatem dispensandi in hujusmodi castitate, præsertim quoad impedimentum ducendi uxorem; ita senserunt Major, in 4, d. 24, q. 2; Clitovæus, lib. de Continentia sacerdot., cap. 43; Turrian., lib. 2 de Dogmat. charact.; et Medina, lib. 5 de Continentia sacerdot., c. 100. Ratio est, quia inhabilitas jure divino introducta non potest per Ecclesiam auferri, sicut non potest Ecclesia feminam habilitare ad ordines, quia jure divino inhabilis est. Si ergo sacerdo ordinem facit inhabilem ad matrimonium ex divina institutione, non poterit Ecclesia talem personam reddere habilem per dispensationem. Et quia persona inhabilis ad matrimonium consequenter est inhabilis ad honestum usum ejus, fit consequenter ut, qui in illo priori dispensare non potest, id est, in vinculo, neque in posteriori, id est, in usu dispensare possit; quod consequenter procedet quoad usum, etiamsi contingat vinculum matrimonii ante ordinationem præcedere, quamvis in hoc ultimo non omnino convenient dicti auctores.

2. In hac sententia primum disputari pos-